

SALAMIN FERENC: GONDOLATOK

ÉLŐ MAGYAR ÉPÍTÉSZET c. kiállítás megnyitó

Pesti Vigadó, 2025. szeptember 25.

Az ember, ha hallja ezt a zenét, ha látja ezt a táncot itt a színpadon, a gyönyörűségtől sírni volna kedve. De honnan jön ez a zene, ez a tánc? Bár lehet valamennyi racionális, intellektuális megfontolás ezekben az „alkotásokban”, arányok, ritmus, de mégsem az fogja meg az embert. Hát honnan jön? A bőrünk alatt van, úgy érezzük belőlünk szól, mi magunk vagyunk ez a zene, ez a tánc.

Ez a kiállítás a MMA Építőművészeti Tagozat éves programjának része, és a Kós Károly Alapítvány lebonyolításában valósult meg, mint ahogy majd az október 9-i konferencia is itt a Vigadóban. Köszönjük mindkét szervezetnek a támogatást! A kiállítás aktualitását Makovecz Imre születésének 90. évfordulója adja, és azt kívánja bemutatni, hogy tisztelői, egykori kollégái, „harcostársai” és a tanítványok egymás utáni generációi mit csináltak, milyen házakat építettek az elmúlt nagyjából 15 évben.

Az itteni bemutatkozás másik apropója az 1985-ben megrendezett Magyar Élő Építészet kiállítás negyven éves évfordulója. A nyolcvanas évek elején, Erdei András közvetítésével Makovecz, majd később Csete György és mások Finnországban kiállításokon mutatták be munkáikat és belekerültek a nemzetközi építészeti sajtóba, mely ismertté tette új gondolataikat. Ezek után Makovecz Imre elérkezettnek érezte, hogy a bűvópatakként terjedő, de egyre elismertebb irányzat építészcsoporthoz tartozónak jelenjen meg Magyarországon, és katalógusban deklarálja alapelveit, hozzáállását. Máig érvényes, szabadon megfogalmazott válaszokat, gondolatokat tártak az emberek elé, sok megállapítás és válasz szinte a mai helyzetre is alkalmazható. Megdöbbenő, hogy 1985-ben, a szocializmus közepén, ma is aktuális gondolatokat fogalmaztak meg.

Magam is meglepődtem, hogy milyen sok építész, milyen sok nagyszerű munkát küldött be felhívásunkra, amelyeknek kb. egyharmada kerülhetett csak a táblókra, és így is 85 építész több mint 150 épülete látható a kiállításon. Csodálatos ezt egyben látni, nagy erő ez, és üzenet, hogy él és virul az élő építészet, mely alternatívát, megoldást kínál a kultúra és az ember kapcsolatára.

Honnan jön ez az építészet, amit a falakon látunk? Honnan jön az a gondolat, ami ezeket a házakat létrehozza? Valójában nem tudjuk; sokfélet mondunk: a hely szelleme, a történelmi összefüggések, az ősi jelek, a tradíció folytatása, a regék, de a ház alapgondolata legtöbbször -áldott állapotunkban- valahonnan, ismeretlen helyről előjön, betüremkedik a szívünkbe, a ceruzánkba, a skiccpauszra.

Ez az építészet is a bőrünk alatt van, mint a zene, a tánc, feltehetően abból a kollektív tudattalamból is táplálkozik, mely az emberiség sok ezer éves tudása, a történelem, az ősi jelek, a hagyomány, a mítoszok. Ha hagyjuk ezt a tudást előjönni, akkor jönnek létre ezek a házak, és hívhatjuk ezt intuíciónak, megérzésnek, ösztönös megközelítésnek, sőt, mesélő építészetnek is.

Ez a hozzáállás nem isteníti a racionális megközelítést, csak annyira alkalmazza, mint amit „józan paraszti észnek” szoktunk nevezni. Néhányan talán populáris, vagy múltba révedő építészetnek nevezik, de én úgy látom, hogy inkább ismerősnek, a sajátunknak láthatjuk, mert a zsigereinkben van, érezzük, hogy a miénk.

Engedjék meg, hogy Carl Gustav Jung néhány ide illő gondolatát idézzem kivonatossan.

Testünk és lelkünk olyan elemekből áll, amelyek mind megvoltak már őseinkben is. Az „új” az egyéni lélekben az ősrégi alkotóelemnek szüntelenül variált újraegyesülése, test és lélek tehát elsőrendűen történelmi karakterű, és nem talál igazi lakóhelyre az újban, a frissen keletkezettben... Belevetettük magunkat a haladás zuhatagába, amely annál vadabb erővel nyomul bele a jövőbe, minél inkább elszakít bennünket gyökereinktől. Már nem abból él az ember, amije van, hanem az ígéretből, nem a mai nap világosságában, hanem a homályos jövőben, onnan várja az igazi napkeltét. Nem akarják tudomásul venni, hogy minden, ami jobb, csak valami rosszabb árán szerezhető meg... Minél kevésbé értjük azt, ami után apáink és ősapáink kutattak, annál kevésbé értjük önmagunkat, és minden erőnkkel csak ösztönvilágától és gyökereitől fosztjuk meg az egyes embert.

Világossá vált előttem a tudat kozmikus jelentősége. „Quod natura reliquit imperfectum, ars perficit” -Amit a természet befejezetlenül hagy, bevégezi azt a művészet- állítja az alkímia. Az ember, az én adta csak meg a világnak -láthatatlan teremtő aktussal- a teljességet, az objektív létet. Ezt a teljességet a Teremtőnek tulajdonították, és nem gondolták, hogy az életet és a létet ezáltal kiszámított gépezetnek tekintik. Az ilyen vigasztalan óramű-fantáziában nincs drámai összeütközés az ember, a világ és Isten között, nincs új „nap” mely új „vizekre” visz... A teremtés befejezéséhez elengedhetetlenül szükséges az ember, mi több: ő maga a világ második teremtője, csak ő adja meg a világnak objektív létét, hogy a világ ne a nemlét mélységes mély sötétségében forogjon a meghatározhatatlan vég felé... Csak az emberi tudat hozza létre (a világ) objektív létét és értelmét, és az ember ezáltal találta meg pótolhatatlan helyét a lét nagy folyamatában.

Mert ami elébem került, az az emberiség ősi öröksége, titkos életben bővelkedő archetípus, amely hozzá akarja csatolni életét a miénkhez, hogy kiteljesítse. Valójában napról napra jóval a tudatunk határain túl élünk, a tudattalan együtt él velünk, bár nincs róla tudomásunk. Minél nagyobb teret nyer a kritikus ész, annál inkább elszegényedik az élet, ám minél többet vagyunk képesek tudatosítani a tudattalanból, a mítoszból, annál több életet integrálunk.

+

Kívánom magunknak, és a világnak, hogy minél több ilyen Élő ház szülessen, mely a legmélyebb belső énünkre reflektál. Kívánom, hogy elő tudjuk hívni az önmagunkban kezdetektől meglévő személyiségünket, és be tudjuk tölteni sorsunkat, feladatunkat az építészet világában. A falakon láthatók szerint ez eddig sikerült, merítsünk erőt, magabiztosságot ebből az eredményből.

Kedves Barátaim, csak így tovább, és közben ne felejtünk el kettes sebességbe kapcsolni.

Köszönöm a figyelmet.